

POLSKA POLITYKA ARCHITEKTONICZNA

Polityka jakości krajobrazu, przestrzeni publicznej, architektury
6 maja 2009

NARODOWE CENTRUM KULTURY
POLSKA RADA ARCHITEKTURY, SARP I TUP

2009

Redakcja merytoryczna:
Krzysztof Chwalibóg, Dariusz Śmiechowski

Redakcja:
Ludwik Biegański

Projekt okładki:
Anna Drzewiecka, Kamil Kowalski

Copyright by SARP 2009

Publikacja sfinansowana przez Narodowe Centrum Kultury

Autorzy zdjęć:

Atrium International Business Center, Andrzej Chwalibóg, Krzysztof Chwalibóg, Andrzej Kiciński, Architekci Konior i Barysz, Atelier Romuald Loegler, Zenon Remi, Wojciech Sadowski, Dariusz Śmiechowski, Przemysław Wolski.

Autorzy publikowanych projektów i realizacji:

Akademia Muzyczna w Katowicach; Studio Konior i Barysz
Atrium International Business Center w Warszawie: Darek Fraser, Tomasz Kazimierski, Andrzej Ryba
Biblioteka Uniwersytetu Warszawskiego: Budzyński, Badowski, Kowalewski
Filharmonia w Łodzi: Atelier Romuald Loegler
Ogrody biocenotyczne: Marcin Gąsiorowski
Plan Miejscowy Żoliborza Południowego: Andrzej Kiciński
Plan Zagospodarowania Osiedla Zakrzówek: Biuro Wizja - Stanisław Deńko
Warszawa, Rondo 1: Skidmore, Owings & Merrill
Willi pod Jedłami: Stanisław Witkiewicz

Organizatorami Konferencji prezentacyjnej projektu dokumentu w dniu 6 maja 2009 roku w siedzibie SARP są Narodowe Centrum Kultury oraz Stowarzyszenie Architektów Polskich.

ISBN 978-83-920049-8-1

Opracowanie redakcyjne:
Urbanista sp. zo.o.
e-mail: biuro@urbanista.pl

Przygotowanie do druku:
AKAPIT-DTP Elżbieta Albinowska
e-mail: akap.dtp@interia.pl

Druk:
Oficyna Wydawniczo-Poligraficzna

*POLSKA
POLITYKA
ARCHITEKTONICZNA*

POLSKA POLITYKA ARCHITEKTONICZNA

Polityka jakości krajobrazu, przestrzeni publicznej, architektury

Projekt dokumentu opracowany z inicjatywy Polskiej Rady Architektury, Stowarzyszenia Architektów Polskich pod patronatem Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego przez reprezentantów SARP, TUP, Izby Architektów RP, Polskiej Rady Architektury oraz Krajowego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków.

Uczestnicy Kongresu Architektury Polskiej w maju 2008 roku w oficjalnej Deklaracji Poznańskiej przyjęli i poparli przedstawione założenia dokumentu. Założenia te zostały przedstawione na konferencji „Polityka Architektoniczna Grupy Wyszehradzkiej” w Budapeszcie w październiku 2008 roku oraz 30 marca 2009 roku w Sejmie RP podczas konferencji Polskiego Komitetu ds. UNESCO „Kultura a Zrównoważony Rozwój. Środowisko, Ład Przestrzenny, Dziedzictwo”.

Autorzy: Grzegorz Buczek,
Andrzej Chwalibóg,
Krzysztof Chwalibóg,
Marcin Gawlicki, Jerzy Grochulski,
Andrzej Kaliszewski,
Andrzej Kiciński, Jacek Lenart,
Dariusz Śmiechowski,
Przemysław Wolski.
Współpraca:
Marek Budzyński,
Grzegorz Chodkowski,
Jeremi Królikowski.

Ateny – tradycja europejskiej kultury – Akropol.

Nicea – ład przestrzenny renesansowego miasta.

WSTĘP

1. IDEA ŁADU PRZESTRZENNEGO ELEMENTEM KULTURY EUROPEJSKIEJ

Ład przestrzenny to stan organizacji przestrzeni spełniający wymogi jakości życia społecznego, kultury, ekonomii i zrównoważonego środowiska.

Pojęcie ładu przestrzennego, obejmujące łącznie środowisko zbudowane i krajobraz otwarty, jest integralnym elementem idei współpracy europejskiej.

Rosnące znaczenie jakości środowiska przestrzennego w polityce krajów Unii Europejskiej jest konsekwencją:

- ❑ wpływu tradycji europejskiej kultury architektonicznej i urbanistycznej,
- ❑ społecznej potrzeby jakości środowiska zbudowanego,
- ❑ wymogów rozwoju zrównoważonego.

Zgodnie z zaleceniami Komisji Europejskiej kraje członkowskie wdrażają ideę ładu przestrzennego poprzez formułowanie „polityki architektonicznej”. Stanowisko Unii Europejskiej w dziedzinie zasad kształtowania środowiska przestrzennego zostało sformułowane w kilku dokumentach, m.in:

- ❑ Europejska Konwencja Krajobrazowa (20 X 2000),
- ❑ Strategii Zrównoważonego Rozwoju (16 VI 2006),
- ❑ Karcie Lipskiej (24 V 2007),
- ❑ Konkluzji Rady Unii Europejskiej na temat architektury: udział kultury w zrównoważonym rozwoju (20 XI 2008).

W tym ostatnim dokumencie Rada UE stwierdza:

„Jakość przestrzeni publicznych, krajobrazu i architektury ma istotny wpływ na warunki życia i wymaga przyjęcia integralnego podejścia do rozwoju w jego aspektach ekonomicznym, społecznym, ekologicznym i kulturowym, poprzez współpracę elementów systemu administracyjnego i politycznego oraz przedstawicieli społeczeństwa i sektora prywatnego”.

W Polsce na potrzebę opanowania chaosu przestrzennego zwraca uwagę Zgromadzenie Ogólne Polskiej Akademii Nauk (28.05.2007).

2. **KRYTYCZNY STAN POLSKIEJ PRZESTRZENI**

Przejawem krytycznego stanu polskiej przestrzeni na tle sytuacji europejskiej jest zjawisko narastającego chaosu funkcjonalnego i wizualnego, sprzecznego z wymogami rozwoju zrównoważonego, pogarszającego warunki życia obywateli. W wyniku wykonanej analizy stanu („Krajobraz Polski i Polityka” – Polska Rada Architektury, SARP, TUP, Urbanista 2006)) stwierdzono następujące przejawy tego zjawiska:

- ❑ niespójne kształtowanie przestrzeni centrów miejskich,
- ❑ substandard urbanistyczny wielu nowo wznoszonych budynków i osiedli mieszkaniowych,
- ❑ bezładną ekspansję stref podmiejskich,
- ❑ rozpraszanie zabudowy na terenach rolniczych i rekreacyjnych,
- ❑ niszczenie wartości krajobrazu kulturowego i naturalnego,
- ❑ brzydotę znacznej części zabudowy terenów podmiejskich i wiejskich,
- ❑ chaotyczną zabudowę komercyjną pasów przydrożnych
- ❑ degradację wizualną przestrzeni publicznych zaśmiecaną agresywną reklamą.

Zjawiska te są elementami procesu degradacji narodowego dziedzictwa, jakim są walory krajobrazu kulturowego i przyrodniczego Polski, i zagrożeniem dla jej przyszłego rozwoju.

*Chaos przestrzeni centrum.
Zabudowa spekulacyjna Warszawy.
Degradacja krajobrazu Podhala.
Zaśmiecona przestrzeń publiczna.*

3. PRZYCZYNY PRZESTRZENNEGO CHAOSU

Taki stan rzeczy jest skutkiem nakładania się następujących negatywnych czynników:

- ❑ niskiego poziomu kultury przestrzeni wśród społeczeństwa i wielu polityków oraz braku zrozumienia, jaki wpływ ma jakość otoczenia na warunki życia,
- ❑ braku spójności i konsekwencji oraz profesjonalizmu w działaniu polskiego systemu zarządzania przestrzenią,
- ❑ dążenia do deregulacji systemu zarządzania przestrzenią w imię przesadnie rozumianego liberalizmu gospodarczego,
- ❑ braku szeregu uregulowań niezbędnych dla kształtowania zintegrowanych założeń przestrzennych stosowanych w wielu krajach Europy.

4. KONIECZNE PRZECIWDZIAŁANIE

Proces anarchizacji polskiej przestrzeni wymaga przeciwdziałania. Konieczna jest całościowa i spójna koncepcja kształtowania krajobrazu Polski jako elementu spójnej przestrzeni europejskiej. Koncepcja ta winna stanowić punkt wyjścia dla radykalnej przebudowy systemu zarządzania przestrzenią złożonego z całego szeregu ustaw i dotyczącego zakresów działań kilku ministerstw. Sprawy krajobrazu, przestrzeni publicznej i architektury, a w tym dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego, muszą być rozpatrywane i rozwiązywane łącznie. Projekt Polskiej Polityki Architektonicznej ma na celu takie ukierunkowanie procesu niezbędnych zmian, aby w okresie swojej prezydentur w UE Polska posiadała sformułowany pogląd w tej dziedzinie.

POLSKA POLITYKA ARCHITEKTONICZNA

Polska Polityka Architektoniczna (PPA) dotyczy krajobrazu, przestrzeni publicznej i architektury i porusza następujące problemy:

1. Profesjonalne zarządzanie przestrzenią zbudowaną
2. System planowania przestrzennego
3. Zapewnienie warunków rozwoju zrównoważonego
4. Ochronę dziedzictwa kulturowego
5. Ochronę i kształtowanie krajobrazu
6. System zamówień prac projektowych i realizacyjnych
7. Zintegrowane projekty urbanistyczno-architektoniczne w odniesieniu do partnerstwa publiczno-prywatnego
8. Promocję edukacji architektonicznej, kultury przestrzeni
9. Rolę organizacji zawodowych i organizacji pozarządowych

W kolejnych punktach sformułowano postulaty wynikające z diagnozy obecnej sytuacji w ramach poszczególnych problemów, którymi zajmuje się polityka architektoniczna.

*Harmonijne założenie przestrzenne pałacu
Branickich, Białystok.*

Diagnoza: Zarządzanie przestrzenią, jako dobrem wspólnym, jest często domeną osób niekompetentnych, bez odpowiedniego przygotowania zawodowego, zależnych od koniunkturalnych nacisków politycznych lub działających w sposób doraźny, w czasie wyznaczonym przez okresy między wyborami.

1. PROFESJONALNE ZARZĄDZANIE PRZESTRZENIĄ ZBUDOWANĄ

1.1. Zadania stojące przed władzą architektoniczno-urbanistyczną wymagają szczególnej wiedzy i doświadczenia

1. Kształtowanie ładu przestrzennego jest procesem wymagającym czasu, konsekwencji, wiedzy merytorycznej, wrażliwości estetycznej, umiejętności i walorów moralnych. Te cechy należy uwzględniać przy obsadzie stanowisk.
2. Plany zagospodarowania przestrzennego są narzędziem koniecznym, ale nie wystarczającym dla tworzenia wysokiej jakości przestrzeni. Zadania władzy architektoniczno-urbanistycznej powinny dotyczyć również decyzji projektowych nie w pełni określanych przez prawo miejscowe i prawo powszechnie obowiązujące. Dla oceny wartości przestrzennych potrzebna jest kompetentna władza architektoniczno-urbanistyczna uprawniona do podejmowania decyzji dotyczących przestrzeni.

1.2. Władza architektoniczno-urbanistyczna powinna koncentrować się na kształtowaniu ładu przestrzennego, niezależnie od polityki kadencyjnej

1. Podstawowymi kryteriami działania władzy powinny być: szacunek dla relacji pomiędzy obiektami budowlanymi i otoczeniem, troska o wpływ budynków na przestrzeń publiczną i krajobraz. Dobro wspólne, w imię którego dopuszcza się decyzje ograniczające prawo własności i prawo do użytkowania, powinno określać zakres merytoryczny władzy architektonicznej i urbanistycznej.
2. Zakres interwencji władzy architektonicznej w zakresie decyzji projektowych powinien być wyważony, aby nie naruszać swobody twórczej, a jednocześnie eliminować zagrożenia dobra wspólnego. W tym celu niezbędna jest opiniodawcza rola komisji urbanistyczno-architektonicznych oraz monitoring ze strony organizacji zawodowych i organizacji pozarządowych.

1.3. Sposób organizacji władzy architektonicznej wymaga szczególnej uwagi

1. Władzę architektoniczną powinien stanowić architekt miasta lub gminy rekomendowany przez samorząd zawodowy i stowarzyszenia twórcze, mianowany przez władze gminy.
2. Architekt miejski lub gminny powinien podejmować decyzje w oparciu o opinie komisji urbanistyczno-architektonicznej, której skład powinny tworzyć odpowiednie samorządy zawodowe i stowarzyszenia twórcze.

Warszawa Żoliborz – 1 km² ładu przestrzennego.
Nowa Iwiczna koło Warszawy – 1 km²
chaotycznej przestrzeni.

2. SYSTEM PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO

2.1. Planowanie przestrzenne

1. Kraj, regiony, metropolie, powiaty, gminy powinny zostać objęte spójnym systemem planowania przestrzennego. Określenie zasad koordynacji planów o różnej skali posłuży jakości zagospodarowania przestrzennego. Ciągłość musi być cechą tego systemu.
2. Planów zagospodarowania dla celów rewitalizacji szczególnie wymagają obszary zdegradowane (wykorzystywane dotąd jako tereny wojskowe, przemysłowe, kolejowe itp.), jak również tereny potrzebujące ochrony.
3. Plany powinny między innymi wprowadzać zakaz zabudowy, aby zapobiec rozlewaniu się urbanizacji – zajmowaniu terenów otwartych.
4. Profesjonalnie, pieczołowicie opracowane plany potrzebne są dla obszarów metropolitalnych, wielkich miast i ich dzielnic, nowych obszarów urbanizacji, regionów rekreacyjno-turystycznych, stref przyległych do dróg a także terenów tworzących drobnoziarnistą strukturę osadnictwa.
5. System planowania przestrzennego musi uwzględniać zasadę sprzężenia zwrotnego pomiędzy zapisami planów wojewódzkich, planów obszarów metropolitalnych, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, strategii rozwoju, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Diagnoza: Na znacznej części obszarów zurbanizowanych nie ma skoordynowanego planowania przestrzennego, co skutkuje między innymi brakiem wielowątkowych kompozycji urbanistycznych. Tereny miast, a szczególnie peryferie, rozrastają się chaotycznie. Rozgardiasz budowlany i agresywne reklamy niszczą krajobraz. Podstawowe narzędzie planowania: „miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego” nie jest dostatecznie powszechnie stosowane. Władze samorządowe często nie są zainteresowane tworzeniem prawa miejscowego, co sprzyja doraźnym jednostkowym interesom prowadząc do niszczenia przestrzeni.

Warszawa.
Przestrzeń publiczna placu Wilsona.
Schemat struktury przestrzennej Żoliborza.
Koncepcja Planu Żoliborza Południowego.

Diagnoza: Brak właściwych parametrów określających przestrzenne minima zdrowotne i społeczne powoduje nadużycia – realizację zespołów mieszkaniowych bez dostępu do komunikacji publicznej, szkół, przedszkoli, zieleni i sportu. Domy mieszkalne budowane są w nadmiernym zacieśnieniu i często w uciążliwym sąsiedztwie.

Diagnoza: Fragmentaryczność i nieodpowiednia zawartość merytoryczna planów zagospodarowania (niedopasowana do miejsca i celu – zwykle ogólna, a czasami zbyt rygorystyczna) ogranicza możliwości prawidłowego kształtowania przestrzeni.

2.2. Standardy urbanistyczne

1. Odpowiednie warunki życia (zarówno zdrowotne jak i społeczne) powinny być zapewnione przez obligatoryjne stosowanie standardów mających aspekty: użytkowe, kulturowe i ekologiczne. Standardy urbanistyczne powinny zawierać zasady oraz parametry zagospodarowania i kształtowania zabudowy w spójności z zasadami zrównoważonego rozwoju. Powinny być przestrzegane przy formułowaniu polityk przestrzennych i strategii rozwoju, sporządzaniu planów zagospodarowania i planów inwestycyjnych, jak też przy planowaniu finansowym.

2.3. Adekwatna do miejsca i celu zawartość merytoryczna planów zagospodarowania przestrzennego

1. Zakres terytorialny planów powinien obejmować szeroki kontekst, wiążąc sposób zagospodarowania miejsca z jego dziedzictwem kulturowym i przyrodniczym.

2. Zawartość merytoryczna planów zagospodarowania przestrzennego musi być dostosowana do specyfiki obejmowanych nimi terenów i występujących problemów. Niektóre (obszary chronionego krajobrazu, obszary rewitalizacji) wymagają ustaleń bardziej szczegółowych, rygorystycznych. Dla innych, plany mogą mieć charakter bardziej ogólny, elastyczny. Zawsze jednak powinny ustalać niezbędne standardy, a jednocześnie inspirować twórczość i innowacyjność. Ustalenia planów powinny być czytelne dla projektantów, inwestorów i mieszkańców.

2.4. Umiejętna transformacja (a w tym rewitalizacja i rewaloryzacja) funkcjonalno-przestrzenna terenów zdegradowanych

1. Na odzyskiwanych terenach powinny powstawać – tak jak bywa to w innych krajach UE – zespoły zabudowy będące przykładem myślenia innowacyjnego, realizacji zasad zrównoważonego rozwoju, projekty reprezentujące najwyższy poziom jakości, szczególnie w odniesieniu do architektury budynków i przestrzeni publicznych, a także zawierające nowatorskie rozwiązania w zakresie infrastruktury oraz oszczędzania zasobów naturalnych.

2.5. Udział społeczeństwa

1. System planowania przestrzennego powinien uwzględniać zasady demokracji w ramach społeczeństwa obywatelskiego. W procedurach planistycznych musi być zapewnione respektowanie zdania obywateli.
2. Konieczne jest instytucjonalne i prawne zagwarantowanie świadomej partycypacji społecznej już w fazie formułowania polityk lokalnych i tworzenia założeń do planów.
3. Władze powinny umieć i chcieć wyważać sprzeczne interesy jednostek oraz grup społecznych, stosować narzędzia sprawiedliwego rozstrzygnięcia konfliktów towarzyszących planowaniu i budowaniu.
4. Obywatelskie uczestnictwo nie powinno być zawsze traktowane jako przeszkoda, lecz jako pomoc w rozstrzygnięciu konfliktów.
5. Konieczne są działania popularyzujące znaczenie jakości przestrzeni. Tworzenie oraz upowszechnianie modelowych działań planistycznych i inwestycyjnych ma zasadnicze znaczenie dla poziomu świadomości społecznej.
6. Publiczna – rządowa i samorządowa – działalność inwestycyjna musi nieść ze sobą misję budowania przykładów do naśladowania.

Diagnoza: Dawnym terenom wojskowym, przemysłowym, kolejowym itp. zagraża dziś prodeweloperska polityka wydawania decyzji umożliwiających ich zabudowę, bez respektowania zasad zrównoważonego rozwoju, ładu przestrzennego, bez odpowiednich standardów urbanistycznych.

Diagnoza: Uczestnictwo społeczeństwa w sporządzaniu planów, gospodarowaniu przestrzenią, ochronie i kształtowaniu krajobrazu jest iluzoryczne, mimo istotnych potrzeb rozwiązywania konfliktów pojawiających się w procesach planistycznych, a także wbrew jednoznacznym trendom europejskim. Obywatele aktywnie włączający się w procesy planistyczne często są manipulowani lub ignorowani, a potencjał inicjatyw obywatelskich nie jest wykorzystywany.

3. ZAPEWNIENIE WARUNKÓW ROZWOJU ZRÓWNOWAŻONEGO

Diagnoza: Obecna praktyka zarządzania przestrzenią nie stanowi inspiracji dla innowacyjności w architekturze i urbanistyce. Znaczenie ładu przestrzennego i jakości architektury, jako koniecznych warunków rozwoju zrównoważonego, nie jest powszechnie uświadomione a w konsekwencji nie znajduje odbicia w kształtowaniu i użytkowaniu zabudowy.

3.1. Struktura zagospodarowania przestrzennego i zabudowy powinna być powiązana z jakością środowiska, krajobrazem kulturowym, ekonomią zasobów i kosztami funkcjonowania infrastruktury

Istotne znaczenie mają:

1. Układ sieci osadniczej, czyli wielkość i sposób rozmieszczenia zespołów zurbanizowanych.
2. Struktura przestrzenno-funkcjonalna obszarów urbanizacji.
3. Struktura terenów rolniczych i rekreacyjnych.
4. Sposób rozmieszczenia, wzajemne relacje i układy wewnętrzne zespołów zabudowy mieszkaniowej, dzielnic centralnych, koncentracji zatrudnienia i usług, terenów otwartych i zieleni, układów komunikacji i infrastruktury technicznej.
5. Funkcjonalna i techniczna struktura budynków oraz zagospodarowania ich otoczenia.

3.2. Planowanie przestrzenne i projektowanie architektury oparte o system współzależności.

Na każdym z wyżej wymienionych pól konieczna jest:

1. Realizacja zasad polityki przestrzennej zgodnych z wymogami ochrony podstawowych zasobów, jakimi są grunty, energia, woda, powietrze oraz niepoliczalne wartości środowiska kulturowego i przyrodniczego.
2. Doskonalenie i realizacja regulacji prawnych, organizacyjnych i ekonomicznych (a w tym podatkowych) niezbędnych dla racjonalności procesów inwestycyjnych z punktu widzenia rozwoju zrównoważonego.

4. OCHRONA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Zakopane – Willa pod Jedłami.
Kraków – Pałac Sztuki – fryz dekoracyjny.

4.1. Rozpoznanie wartości zasobów kulturowych

1. Rozpoznanie wartości zasobów kulturowych, od najstarszych do współczesnych, powinno polegać na systematycznej inwentaryzacji, dokumentowaniu oraz naukowym badaniu właściwości i zmian. Ocena ich stanu i wartościowanie powinny być oparte o kryteria zrozumiałe dla właścicieli, służb odpowiedzialnych za realizację procesu ochrony, a także dla każdego obywatela.
2. Diagnoza stanu dziedzictwa kulturowego powinna stanowić podstawę tworzenia jednoznacznych wytycznych dotyczących zakresu i sposobów ochrony w sferze zarządzania przestrzenią.

4.2. Tworzenie i rozwijanie metod ochrony dziedzictwa kulturowego

1. W powszechnej świadomości (społeczeństwa, profesjonalistów, polityków) pojęcie dziedzictwa kulturowego powinno objąć nie tylko pojedyncze obiekty i ich zespoły, ale całość krajobrazu.
2. Problematyka ochrony dziedzictwa powinna uzyskać należne jej znaczenie na wszystkich poziomach planowania, projektowania, realizacji inwestycji i zarządzania.
3. Udział tej problematyki powinien dotyczyć zarówno koncepcji zagospodarowania przestrzennego kraju, jak planów regionalnych, lokalnych polityk przestrzennych oraz planów miejscowych. Ochrona dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego, ustanowiona w postaci parków kulturowych, powinna być organizowana w oparciu o obiektywne, uzasadnione rozstrzygnięcia organów samorządu terytorialnego.

Diagnoza: Mimo że przestrzeń Polski jest dobrem wspólnym, chronionym zapisami Konstytucji, uboga jest wiedza o dziedzictwie kulturowym, a co się z tym wiąże, społeczna wrażliwość i świadomość potrzeb jego ochrony. Niska jest świadomość faktu, że dziedzictwo kulturowe nie może być wypreparowane ze współczesnych potrzeb użytkowych i współczesnej przestrzeni – jest bowiem jej integralnym elementem.

Diagnoza: Ranga problematyki ochrony dziedzictwa kulturowego w świadomości władz administracji publicznej i innych uczestników procesów projektowania i zarządzania przestrzenią jest niska.

Diagnoza: Narzędzia ochrony dziedzictwa kulturowego stosowane w procesach planowania i zarządzania przestrzenią są mało skuteczne. Ochrona zabytków rozumiana jest często wyłącznie jako formalistyczne dążenie do wypełnienia obowiązków ustawowych co skutkuje nieodwracalnymi zagrożeniami.

Diagnoza: Społeczna świadomość konieczności ochrony własnego dziedzictwa kulturowego jest nie dość powszechna.

4.3. Zapewnienie skuteczności działania służb konserwatorskich

1. Wymaga to stworzenia organizacyjnych i finansowych warunków efektywnego funkcjonowania wojewódzkich konserwatorów zabytków, przy zapewnieniu wykształconych kadr.
2. Ważnym czynnikiem wspierającym działania administracji konserwatorskiej, podporządkowanej bezpośrednio właściwemu ministrowi, powinni być samorządowi konserwatorzy zabytków.
3. Praca konserwatora zabytków powinna być proaktywna. Nie powinna ograniczać się tylko do reagowania na zagrożenia i do działań inwentaryzacyjnych, ale promować poszanowanie dla dziedzictwa kulturowego.

4.4. Działania promocyjne i edukacyjne

1. Konieczne jest budowanie powszechnego przekonania, że ochrona dziedzictwa kulturowego jest elementem promocji ładu przestrzennego jako dobra publicznego.
2. Działania promocyjne i edukacyjne powinny być nieodłącznym składnikiem budowy systemu ochrony tożsamości, dziedzictwa kulturowego. Są niezbędne również po to, by dostrzec, zrozumieć, docenić i chronić walory przestrzeni otaczającej człowieka. Takie podejście należy rozwijać na każdym poziomie kształcenia, jak też budować więzi lokalne w oparciu o zamiłowania do historii i tradycji regionu, a także kreować umiejętności oceny estetycznej dzieł artystów minionych epok i czasów współczesnych.
3. Istotnym zadaniem jest wypracowanie mechanizmów ochrony zanikających, tradycyjnych rzemiosł, technologii, materiałów.

4.5. **Partycypacja społeczna w ochronie wartości kulturowych**

1. Wypracowanie form partycypacji społecznej oraz wspieranie organizacji pozarządowych w opiece nad wartościami dziedzictwa kulturowego i trosce o harmonijne kształtowanie przestrzeni powinny stanowić jeden z ważnych celów działań państwa w zakresie umacniania społeczeństwa obywatelskiego.
2. Konieczne jest budowanie pozytywnego wizerunku działań na rzecz ochrony wartości kulturowych.
3. Powinien zostać utworzony czytelny system zachęty dla władających obiektami zabytkowymi (np. w formie rekompensat za wkład własny w ich ochronę).

4.6. **Przeźren małych tradycyjnych jednostek osadniczych wymaga szczególnej troski**

1. Ochrona ginącego piękna małych polskich miejscowości i krajobrazu „polskiej prowincji” musi łączyć rozwiązania administracyjne z budowaniem świadomości wartości, których często lokalnie brakuje.

4.7. **Współczesna architektura w równowadze pomiędzy tradycją a współczesnością**

1. Zadaniem architektury, urbanistyki, kształtowania krajobrazu jest ciągły dyskurs z istniejącym otoczeniem a zatem świadome odnoszenie się do przeszłości. Za interesujące i warte naśladowania powinny być uznane rozwiązania, w których ten dyskurs jest widoczny.

4.8. **Konieczność poszanowania prawdy w ochronie dziedzictwa kulturowego**

1. Stosowane metody remontów i termomodernizacji winny sprzyjać zachowaniu oryginalnych wartości architektonicznych i świadomemu dodawaniu wartości przestrzennych.

***Diagnoza:** Niedostatecznie rozumiane są związki problematyki ochrony dziedzictwa kulturowego z procesami demokracji, budowy społeczeństwa obywatelskiego. Często ochrona krajobrazu i zabytków kojarzy się z ograniczaniem wolności i wydaje się sprzeczna z interesami mieszkańców.*

***Diagnoza:** Przeźren „małego miasteczka” – podstawowego charakterystycznego elementu, historycznej, tradycyjnej „drobnoziarnistej”, wielokulturowej i noszącej specyficzne piękno struktury przestrzennej krajobrazu Polski – ulega bezpowrotnej degradacji.*

***Diagnoza:** Błędnie interpretowane dążenie do poszanowania tradycji skutkuje często efektami projektowania i realizacji obiektów będących pastiszami zabytków. Z drugiej strony, obiekty historyczne odnawiane są często w sposób zacierający ich oryginalne wartości, co odbywa się także często w imię troski o błędnie pojętą estetykę lub/i podnoszenie standardu energetycznego.*

5. OCHRONA I KSZTAŁTOWANIE KRAJOBRAZU

Diagnoza: Krajobraz Polski w wielu miejscach jest niszczone, pomimo że jest uznawanym dziedzictwem i bogactwem narodowym, a Polska jest sygnatariuszem Europejskiej Konwencji Krajobrazowej. Świadectwem zaniedbań są chaotyczne i grabieżcze formy zagospodarowania wielu terenów, niszczące piękno, tożsamość, a także potencjał ekonomiczny krajobrazu. Dotyczy to zarówno środowiska naturalnego, jak i obszarów zurbanizowanych. Autorzy tych negatywnych praktyk często formalnie nie naruszają prawa, co jest dowodem jego nieskuteczności.

5.1. Rygory powszechnej ochrony krajobrazu

1. Krajobraz jest środowiskiem życia człowieka. Powinien być pojmowany szeroko, z uwzględnieniem jego wszelkich oddziaływań, łącznie z wpływem na zdrowie psychiczne i fizyczne człowieka.
2. Gospodarowanie krajobrazem powinno stać się gałęzią gospodarki narodowej.
3. Ochrona krajobrazu nie powinna ograniczać się do troski o wybrane tereny. Zhierarchizowane i zróżnicowane formy ochrony powinny objąć cały kraj.
4. Ochrona powinna być powiązana ze sztuką kształtowania krajobrazu.
5. Konieczne jest określenie i stosowanie rygorów powszechnej ochrony krajobrazu w systemie planowania i gospodarowania przestrzenią. Wymaga to wprowadzenia odpowiednich zmian i uzupełnień w ustawodawstwie, uwzględniających zasady polityki ochrony, planowania i świadomego kształtowania krajobrazu oraz podejścia w sposób zintegrowany do wszystkich działań mających wpływ na krajobraz.

Pieskowa Skala – ogród zamkowy.
Park publiczny.

5.2. Całościowe podejście do kształtowania krajobrazu

1. Jednym z głównych celów gospodarowania przestrzenią powinno być zintegrowane kształtowanie krajobrazu. Polega ono na ochronie i racjonalnym wykorzystaniu jego zasobów naturalnych i kulturowych, w połączeniu z zaspokajaniem potrzeb społecznych. Istotne jest skorelowanie poszczególnych poziomów projektowania krajobrazu z planowaniem przestrzennym, od skali regionu do skali miejsca, a także podporządkowanie działań sektorowych, resortowych całościowej wizji przekształceń krajobrazu.

5.3. Ustalenie statusu obiektów architektury krajobrazu

1. Konieczne jest ustalenie definicji obiektu architektury krajobrazu i nadanie mu odpowiedniej rangi prawnej. Parki, ogrody dydaktyczne, cmentarze itp. powinny być chronione na mocy prawa przed przypadkowymi działaniami naruszającymi ich kompozycję i funkcjonowanie.

5.4. Unormowanie warunków uprawiania zawodu architekta krajobrazu i wykorzystywanie jego kompetencji

1. Architekci krajobrazu, kształceni na wysokim poziomie, powinni być włączani do udziału w urzeczywistnianiu rozwoju zrównoważonego, a tym samym ochrony i kształtowania krajobrazu.
2. Zawód architekta krajobrazu wymaga nadania mu właściwej rangi poprzez ustanowienie uprawnień zawodowych.

Diagnoza: *Pomiędzy zurbanizowanymi formami zagospodarowania przestrzeni a krajobrazem naturalnym występują liczne konflikty. Prowadzą one do uszczuplenia zasobów krajobrazu i zakłóceń w jego funkcjonowaniu. Powodem jest brak spójnego systemu działań na rzecz harmonijnego kształtowania krajobrazu zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju.*

Diagnoza: *System prawny niedostatecznie chroni obiekty architektury krajobrazu. Przypadkowe działania, prowadzone bez poszanowania dla ich harmonii kompozycyjnej i funkcjonowania, powodują nieodwracalne szkody.*

Diagnoza: *System prawny nie tworzy dogodnych warunków do prowadzenia działań służących kształtowaniu krajobrazu.*

Akademia Muzyczna w Katowicach.

6. SYSTEM ZAMÓWIEŃ PRAC PROJEKTOWYCH I REALIZACYJNYCH

6.1. Kryterium jakości powinno być podstawą wyboru projektanta i wykonawcy w systemie zamówień publicznych

1. Ponieważ środowisko przestrzenne warunkuje jakość życia, przepisy prawa dotyczące zamówień na prace projektowe i realizacyjne powinny być oparte o zasadę oceny jakości merytorycznej przedkładanych propozycji. Zasada ta w systemie zamówień publicznych powinna obowiązywać, a dla zamówień prywatnych powinna być promowana.
2. Minimalna cena nie może stanowić podstawowego kryterium przy ocenie i wyborze prac kierowanych do realizacji, gdyż zwykle występuje sprzeczność pomiędzy niską ceną a wysoką jakością.

6.2. Konkursy powinny być promowane jako najlepsza forma pozyskania wykonawcy zamówienia na projekt architektoniczny bądź urbanistyczny

1. Forma konkursu, w którym porównywane są różne koncepcje rozwiązania zadania projektowego, wykonane przy tych samych warunkach przez wszystkich uczestników, zapewnia zobiektywizowaną, profesjonalną ocenę i wybór najlepszego rozwiązania. Maksymalna dostępność uczestnictwa, czytelność, jednoznaczność procedur, fachowość i bezstronność rozstrzygnięcia w konkursach są gwarancją uzyskania wysokiej jakości rozwiązań oraz wyboru najwłaściwszego spośród nich.
2. Przetargi na prace projektowe, jako nie gwarantujące jakości rozwiązań i tym samym właściwego gospodarowania środkami publicznymi, powinny być eliminowane z systemu zamówień publicznych.

Diagnoza: Obecny system zamówień na prace projektowe w zakresie architektury, urbanistyki, planowania przestrzennego, w którym jakość rozwiązań nie jest powszechnie uznawana jako priorytet, prowadzi do błędnego wyboru rozwiązań realizacyjnych.

6.3. Świadomy, dokonany przez fachowców wybór rozwiązań projektowych, to działanie w interesie publicznym

1. Wybór najlepszych rozwiązań przez ekspertów stanowiących większość składów sądów konkursowych jest najpewniejszą metodą świadomego inwestowania. Dotyczy to zarówno inwestycji ze środków publicznych jak i prywatnych – współtworzących przestrzeń jako dobro wspólne.
2. Wieloletnie doświadczenie Stowarzyszenia Architektów Polskich i Towarzystwa Urbanistów Polskich w dziedzinie konkursów powinno być w pełni wykorzystywane. Dotyczy to zarówno ich organizacji, jak i sposobu rozstrzygania.

6.4. Konkursy studialne i warsztaty jako właściwe drogi poprzedzające kolejne etapy skoordynowanego przygotowania inwestycji

1. Konkursy studialne są niezbędnym, ważnym polem dyskusji dotyczącej szczególnie kontrowersyjnych i ważnych tematów. Dzięki studialnemu charakterowi pozwalają także na rozwój teorii i krytyki architektonicznej.
2. Warsztaty, podczas których analizowane są zarówno wyrażane przez użytkowników potrzeby, jak i specyficzne cechy miejsca, pozwalają na uzyskanie informacji niezbędnych do dalszych opracowań oraz uruchamiają proces społecznej partycypacji.

6.5. System zamówień publicznych na prace architektoniczne i urbanistyczne oparty o kryterium jakości winien być narzędziem świadomego mecenatu publicznego w dziedzinie sztuki projektowania

1. System zamówień publicznych powinien umożliwiać promocję osiągnięć polskiej architektury w sposób zauważalny z perspektywy edukacji społecznej dotyczącej przestrzeni oraz w konfrontacji z twórczością architektów zagranicznych.
2. Instytucje wydające środki publiczne, a szczególnie agendy państwa, powinny stosować konkursy dla zamówień publicznych jako przykłady modelowego procesu inwestycyjnego i wzorcowego sposobu eksploatacji swoich obiektów.

Wnętrze Filharmonii w Łodzi.

7. ZINTEGROWANE PROJEKTY URBANISTYCZNO-ARCHITEKTONICZNE W ODNIESIENIU DO PARTNERSTWA PUBLICZNO-PRYWATNEGO

Diagnoza: *Chaos w przestrzeni zurbanizowanej narasta w Polsce z powodu braku kompleksowego podejścia do realizacji urbanistycznych, które mogłyby nadawać charakter i wysoką jakość centrów miejskim oraz przestrzeniom publicznym. W polskich warunkach ekonomicznych wynika to między innymi z nieufności i niechęci do historycznie, ekonomicznie i społecznie uzasadnionej współpracy sektora publicznego z prywatnym przy inwestycjach o znaczącej skali i dużym stopniu złożoności. Wynika także z powszechnego zaniku woli politycznej do ich realizacji. W konsekwencji, mimo wielkich potrzeb, licznych pozytywnych przykładów zagranicznych oraz braku formalnych barier funkcjonowania partnerstwa publiczno-prywatnego (PPP), działań o takim charakterze nie prowadzi się prawie wcale. Przepisy dotyczące partnerstwa publiczno-prywatnego nie są wystarczające dla prowadzenia kompleksowych operacji urbanistycznych, wręcz tworzą dla nich bariery.*

Atrium International Business Center, al. Jana Pawła II w Warszawie.

7.1. Partnerstwo publiczno-prywatne może służyć jako narzędzie ekonomiczno-organizacyjne kompleksowego kształtowania przestrzeni miejskich przy pomocy dużych zintegrowanych projektów, założeń urbanistyczno-architektonicznych

1. Duże założenia urbanistyczno-architektoniczne, szczególnie współtworzone przez funkcję użyteczności publicznej, mogą być realizowane w formule partnerstwa publiczno-prywatnego, która powinna zapewnić jakość projektowanej przestrzeni. Należy wypracować społeczną i polityczną aprobatę dla takich realizacji.
2. Powinny zostać zapisane i upowszechnione zasady formalne i finansowe zachęcające do prowadzenia kompleksowych urbanistycznych operacji inwestycyjnych. Między innymi zasady te powinny upowszechnić narzędzia wykupu, scalania i reparcelacji gruntów.
3. Celem zmiany przepisów powinna być nie tyle szczegółowa regulacja PPP co uwolnienie innowacyjności i kreatywności – warunków kompleksowego realizowania zespołów urbanistycznych.

Plan zagospodarowania osiedla Zakrzówek w Krakowie.

7.2. Promowanie „dobrych praktyk” w dziedzinie partnerstwa publiczno-prywatnego

1. Konieczna jest zmiana filozofii dotyczącej partnerstwa publiczno-prywatnego z podejścia krytycznego na aprobatę pozwalającą na tworzenie przejrzystego i czytelnego prawa określającego możliwe pola i ogólne zasady współpracy podmiotów publicznych i prywatnych.
2. W celu zmiany negatywnego obrazu współpracy sektora publicznego z prywatnym, zasady i dobre przykłady partnerstwa powinny być szeroko promowane. Wzorcowe operacje urbanistyczne realizowane na tych zasadach powinny być prezentowane i popularyzowane. Modele prawno-finansowo-organizacyjne PPP powinny służyć jako przykłady skutecznych instrumentów inwestycyjnych.
3. Niezbędne jest promowanie modelowych „wielkich projektów”. Największe sukcesy w ich realizacji, zwłaszcza w formule PPP, odniesione zostały nie na podstawie ścisłej regulacji, ale stale wzbogacanego zbioru doświadczeń płynących z dobrych przykładów.

Diagnoza: *Obraz relacji gospodarczych typu PPP w świadomości znacznej części społeczeństwa i klasy politycznej jest negatywny, co skutkuje między innymi brakiem woli politycznej do podejmowania realizacji „wielkich projektów”.*

Diagnoza: Niski jest poziom świadomości i potrzeb związanych z wartościami przestrzennymi wśród społeczeństwa, w tym elit politycznych i środowisk opiniotwórczych. Wpływa to negatywnie na stosowanie prawa, jakość legislacji oraz decyzje podejmowane przez uczestników procesów inwestycyjnych.

Edukacja architektoniczna.

8. PROMOCJA EDUKACJI ARCHITEKTONICZNEJ, KULTURY PRZESTRZENI

8.1. Systematyczna promocja kultury przestrzeni

1. Konieczne są działania interdyscyplinarne, wiążące architekturę i gospodarowanie przestrzenią z innymi dziedzinami: sztuką, edukacją, nauką i mediami.
2. Sprawy kultury przestrzeni powinny znaleźć swoje stałe miejsce w prasie, książkach, programach telewizyjnych i radiowych, w Internecie. Medialna promocja kultury przestrzeni powinna być adresowana do całego społeczeństwa.

8.2. Promocja pozytywnych wzorów, edukacyjna rola architektury

1. Zasadnicze znaczenie dla poziomu świadomości społeczeństwa ma tworzenie i upowszechnianie pozytywnych wzorów ochrony dziedzictwa kulturowego, krajobrazu, projektowania, działań planistycznych i realizacyjnych. Szczególna odpowiedzialność spoczywa na inwestorach wykorzystujących środki publiczne i na mediach publikujących te przykłady.
2. Na wyjątkową uwagę zasługuje architektura placówek edukacyjnych oraz administracyjnych, które powinny, dzięki jakości swojej architektury zgodnej z zasadami zrównoważonego rozwoju, reprezentować spełnienie idei, które te instytucje powinny przekazywać obywatelowi.

8.3. Budowa systemu powszechnej edukacji architektonicznej

1. Podstawowa edukacja architektoniczna powinna być dostępna dla każdego. Zagadnienia związane z otoczeniem przestrzennym powinny znaleźć miejsce w programie kształcenia ogólnego. Realizacją tego zadania, w ramach zajęć lekcyjnych, pozalekcyjnych i pozaszkolnych mogą zajmować się odpowiednio szkoleni architekci, nauczyciele, animatorzy kultury.
2. Powszechna edukacja architektoniczna powinna być realizowana w ramach zajęć lekcyjnych (w ramach programu dotyczącego sztuk wizualnych oraz innych przedmiotów). Może być uzupełniana w ramach zajęć pozalekcyjnych oraz pozaszkolnych.

8.4. Podnoszenie poziomu kształcenia projektantów architektury, przestrzeni publicznej i krajobrazu oraz dziedzin pokrewnych

1. Szczególnie należy dbać o wysoki poziom uczelni kształcących architektów, architektów krajobrazu, urbanistów, projektantów wnętrz i form użytkowych oraz specjalistów ze sfer związanych z działalnością w przestrzeni.
2. W standardach kształcenia projektantów najważniejsze powinny być przedmioty projektowe i wiedza teoretyczna obejmująca problematykę kształtowania ładu przestrzennego, jako warunku zrównoważonego rozwoju.
3. Nauka projektowania powinna być oparta o praktykę zawodową kadry dydaktycznej i doświadczenia realizacyjne. Jest to warunek konieczny wysokiego poziomu kształcenia.
4. Szkoły architektury powinny posiadać niezbędną autonomię lub też pełną samodzielność odpowiadającą twórczemu charakterowi zawodu.
5. Kształcenie ustawiczne profesjonalistów powinno być obowiązkowe.

8.5. Badania naukowe

1. Badania naukowe w dziedzinach związanych z krajobrazem, przestrzenią publiczną i architekturą, powinny uwzględniać problematykę wartości przestrzennych.
2. Wiedzę o stanie polskiej przestrzeni należy poszerzyć o waloryzację przestrzeni zurbanizowanych.
3. Konieczne jest opracowanie profesjonalnych, zobiektywizowanych metod działania w projektowaniu i gospodarowaniu przestrzenią w zgodzie z zasadami zrównoważonego rozwoju.

8.6. Wsparcie twórczości i edukacji przez rozwój teorii, krytyki, debatę publiczną

1. Świadome definiowanie i budowanie jakości przestrzeni powinno mieć oparcie w rozwoju teorii, krytyki oraz w debacie publicznej. Organizacje takie jak Stowarzyszenie Architektów Polskich i Towarzystwo Urbanistów Polskich mogą służyć jako fora prezentacji twórczości, idei, poglądów oraz otwartej dyskusji.

Diagnoza: Rola organizacji profesjonalnych w kształtowaniu ładu przestrzennego, promowaniu dobrej architektury jest słabo dostrzegana wśród społeczeństwa i władz.

*Międzynarodowa konferencja PLAYCE 2006
w siedzibie SARP.*

9. ROLA ORGANIZACJI ZAWODOWYCH I ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH

9.1. Rolą samorządów zawodowych architektów, architektów krajobrazu i urbanistów – zawodów zaufania publicznego – powinna być dbałość o wysoki poziom wykonywania zawodu.

1. Samorządy zawodowe zrzeszające architektów, architektów krajobrazu i urbanistów, jako istotny element społeczeństwa obywatelskiego, powinny odgrywać istotną rolę w procesie kształtowania ładu przestrzennego decydując o poziomie i randze zawodów związanych z projektowaniem oraz gospodarowaniem przestrzenią.
2. Samorządy zawodowe powinny mieć wpływ na sposób formułowania zasad udzielania zamówień publicznych zapewniających niezbędną jakość.
3. Autorytet środowiska zawodowego powinien służyć władzom lokalnym przy obsadzaniu stanowisk związanych z zarządzaniem przestrzenią.

9.2. Zwiększenie społecznej i profesjonalnej roli organizacji pozarządowych zrzeszających architektów, architektów krajobrazu i urbanistów

1. Konieczna jest publiczna promocja twórczości architektonicznej, na zasadach podobnych, jak w innych dziedzinach kultury – poprzez codzienną obecność wydarzeń (konkursy, warsztaty, nagrody, plebiscyty, dyskusje) w społecznych środkach przekazu.
2. Organizacje pozarządowe mogą służyć zarówno całemu społeczeństwu, jak administracji rządowej propagując cele nakreślone w niniejszym dokumencie, monitorując ich realizację i pełniąc rolę konsultacyjną.
3. Zbudowany na wieloletniej tradycji działania potencjał stowarzyszeń twórczych, a szczególnie Stowarzyszenia Architektów Polskich i Towarzystwa Urbanistów Polskich powinien zostać w pełni wykorzystany. Szczególnymi polami działania jest upowszechnianie dobrych praktyk (przede wszystkim w dziedzinie konkursów architektonicznych i urbanistycznych).

PODSUMOWANIE

Realizacja Polskiej Polityki Architektonicznej – polityki jakości krajobrazu, przestrzeni publicznej, architektury – wymaga:

- ❑ Uznania ładu przestrzennego, jako dobra publicznego i niezbędnego warunku realizacji zrównoważonego rozwoju wpisanego do Konstytucji RP.
- ❑ Doskonalenia narzędzi legislacyjnych – dokonania zmian i uzupełnień aktów prawnych dotyczących zarządzania przestrzenią poprzez zapisy gwarantujące warunki kształtowania i zachowania wysokiej jakości krajobrazu, przestrzeni publicznej i architektury, w zgodzie z zasadami zrównoważonego rozwoju, w równowadze pomiędzy kryteriami kulturowymi, ekonomicznymi, środowiskowymi, społecznymi.
- ❑ Codziennej praktyki realizowania celów niniejszego dokumentu przez skoordynowane i nacechowane ciągłością działania administracji państwowej i samorządowej, organizacji zawodowych, organizacji pozarządowych, uczelni i placówek oświatowych, każdego obywatela.

Zmiany i uzupełnienia w legislacji oraz troska o pozytywne praktyki w dziedzinach związanych ze środowiskiem przestrzennym powinny umożliwić:

- ❑ egzekwowanie profesjonalizmu w systemie zarządzania przestrzenią,
- ❑ powoływanie kompetentnych architektów miast i gmin oraz komisji urbanistyczno-architektonicznych,
- ❑ zapewnienie organizacjom profesjonalnym wpływu na obsadę stanowiska architekta miasta/gminy oraz skład na komisji urbanistyczno-architektonicznej,
- ❑ nadanie niezbędnej rangi opiniom komisji urbanistyczno-architektonicznych,
- ❑ organizację efektywnego, skoordynowanego systemu planowania,
- ❑ rozszerzenie raportu o stanie przestrzeni kraju o określenie stref krajobrazu zdegradowanego,
- ❑ sporządzenie i realizację specjalnych planów przekształceń dla terenów zdegradowanych,
- ❑ profesjonalne opracowanie i konsekwentne wdrażanie standardów urbanistycznych,

Ars longa vita brevis.

Ogród biocenotyczny.

- ❑ ochronę dziedzictwa kulturowego, a szczególnie charakterystycznych elementów polskiego krajobrazu,
- ❑ ustalenie prawnych granic ingerencji reklamy w krajobraz zurbanizowany i otwarty,
- ❑ skuteczność działania służb konserwatorskich,
- ❑ opracowanie strategii wykorzystania istniejącego już zainwestowania i ograniczania rozproszonych form zabudowy,
- ❑ utworzenie systemu promocji jakości i innowacyjności w dziedzinie projektowania, kształtowania krajobrazu, przestrzeni publicznej, architektury – w zgodzie z zasadami zrównoważonego rozwoju,
- ❑ wzmocnienie roli samorządów zawodowych i organizacji pozarządowych,
- ❑ uregulowanie zasad i form organizacyjnych projektowania, w zgodzie z praktyką przyjętą w całej Europie, m.in. dotyczących architektury krajobrazu,
- ❑ tworzenie struktur organizacyjno-prawnych i finansowych dla realizacji projektów urbanistyczno-architektonicznych,
- ❑ wypracowanie i wdrożenie różnych modeli partnerstwa publiczno-prywatnego,
- ❑ uznanie jakości za podstawowe kryterium w systemie zamówień publicznych z jednoczesnym wykluczeniem kryterium decydującego minimalnej ceny,
- ❑ zapewnienie szerokiego stosowania konkursów urbanistycznych i architektonicznych,
- ❑ objęcie systemem zamówień konkursów studialnych oraz warsztatów projektowych,
- ❑ utworzenie systemu powszechnej edukacji dotyczącej dziedzictwa kulturowego, krajobrazu i architektury – adresowanego do całego społeczeństwa,
- ❑ dostosowanie jakości kształcenia projektantów do wymogów twórczej i odpowiedzialnej roli zawodu zaufania publicznego,
- ❑ uznanie osiągnięć projektowych i realizacyjnych za właściwą drogę awansu kadry dydaktycznej w dziedzinach projektowania krajobrazu, architektury i urbanistyki,
- ❑ objęcie programem badań naukowych problemów jakości krajobrazu, architektury i urbanistyki jako istotnych aspektów rozwoju zrównoważonego.

POST SCRIPTUM

Co dalej z projektem Polskiej Polityki Architektonicznej?

14 kwietnia 2009 roku Zespół Autorski zakończył prace nad redakcją tekstu projektu PPA. Ostatnim wydarzeniem, podczas którego dyskutowano nad jego „ostateczną autorską wersją” było posiedzenie Polskiej Rady Architektury w dniu 19 grudnia 2008 roku, podczas którego zaakceptowano projekt.

W styczniu 2009 roku – w nawiązaniu do trwających od 2006 roku licznych roboczych kontaktów i ustaleń z przedstawicielami Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, działając w imieniu zespołu autorskiego oraz na podstawie uchwały ZG SARP z dnia 14 grudnia 2008 roku – przewodniczący Polskiej Rady Architektury arch. Krzysztof Chwalibóg, prezes SARP dr. arch. Jerzy Grochulski, sekretarz generalny SARP arch. Dariusz Śmiechowski przekazali projekt PPA ministrowi Kultury i Dziedzictwa Narodowego Bogdanowi Zdrojewskiemu oraz – wobec deklarowanego zainteresowania tym dokumentem – podsekretarzowi stanu w Ministerstwie Infrastruktury Romanowi O. Dziekońskiemu. W piśmie przewodnim do projektu wyrażono nadzieje, że zostanie on odpowiednio wykorzystany w pracach Ministerstwa, a w konsekwencji w pracach Rady Ministrów. W piśmie przypomniano, że projekt ten był opracowywany „pod patronatem” MKiDN oraz „w świadomości” kompetentnych przedstawicieli kolejnych ministerstw budownictwa i infrastruktury. To – zdaniem zespołu autorskiego – winno spowodować, że stanie się on wkrótce podstawą do rządowych prac nad Polską Polityką Architektoniczną. Projekt PPA powstał w ścisłym związku i na podstawie krytycznego stanu polskiej przestrzeni, której ocena została przedstawiona syntetycznie w publikacji „Krajobraz Polski i polityka”, opracowanej i wydanej przez Polską Radę Architektury oraz Zarządy Główne SARP i TUP. Publikacja została w maju 2008 roku wyróżniona przez Ministra Infrastruktury.

Założenia projektu PPA były prezentowane i szeroko dyskutowane (z udziałem m.in. przedstawicieli Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Ministerstwa Infrastruktury) podczas specjalnej roboczej konferencji, która odbyła się 7 kwietnia 2008 roku, a której przebieg znacząco wpłynął na ich kształt. W konsekwencji dalszych prac redakcyjnych szczegółowe założenia projektu Polskiej Polityki Architektonicznej zostały przyjęte i poparte przez uczestników poznańskiego Kongresu Architektury Polskiej 25 maja 2008 roku. Jego robocza wersja była tematem prezentacji i szczegółowej dyskusji podczas konferencji „Architectural Policy In Visegrad Countries” w Budapeszcie w dniach 13–14 października 2008 roku, co zaowocowało dokumentem „Wytyczne dla polityk architektonicznych państw Grupy Wyszehradzkiej”. Warte podkreślenia

Krajobraz podkrakowski.

Kraków – plac Wszystkich Świętych.

Warszawa – Rondo 1.

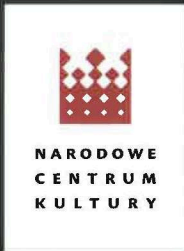
jest, że kolejne robocze wersje projektu Polskiej Polityki Architektonicznej były konsekwentnie prezentowane w środowiskowych wydawnictwach oraz na stronach internetowych, tak więc jego opracowaniu towarzyszyła szeroka fachowa dyskusja, dzięki której zespół autorski mógł rozważyć i w dużym stopniu uwzględnić przekazywane mu uwagi.

Jak to jest zaznaczone we wstępie do projektu PPA, jego treść była opracowania w nawiązaniu do polityk tego typu funkcjonujących i tworzonych w krajach Unii Europejskiej, a także z uwzględnieniem istotnych tez innych ważnych dokumentów unijnych wiążących Polskę jako kraj członkowski UE. Są to w szczególności: Karta Lipska, Europejska Konwencja Krajobrazowa oraz ostatnia Konkluzja Rady UE na temat architektury jako wkładu kultury w zrównoważony rozwój. Zespół autorski projektu rozumie więc, że ostateczne dopracowanie treści Polskiej Polityki Architektonicznej i jej przyjęcie przez Rząd RP, a następnie konsekwentne wykorzystywanie w inicjatywach legislacyjnych, będzie jednym z narzędzi realizacji wiążących Polskę dokumentów unijnych.

Zespół autorski projektu PPA zakłada, że rola jego autorów nie powinna zakończyć się z przekazaniem efektu ich pracy zainteresowanym przedstawicielom rządu. Zadeklarowano więc współpracę przy dalszych – już rządowych – pracach nad projektem Polskiej Polityki Architektonicznej. Autorom projektu zależy bardzo na jak najpilniejszym nadaniu temu dokumentowi ostatecznego kształtu, a probowanego przez Radę Ministrów i później realizowanego przez Rząd RP.

W oczekiwaniu na rozpoczęcie prac nad rządową wersją projektu Polskiej Polityki Architektonicznej, autorzy będą nadal promować przekazaną wersję dokumentu, w świadomości że – aby stał się on oficjalną polityką realizowaną przez Rząd RP – tekst wymaga dalszej dyskusji i wypracowania kompromisu co do niektórych zawartych w obecnym projekcie sformułowań. Przykładem tego działania była prezentacja referatu „Polska Polityka Architektoniczna” w Sejmie RP przez przewodniczącego Polskiej Rady Architektury arch. Krzysztofa Chwaliboga podczas konferencji „Kultura a zrównoważony rozwój, środowisko, ład przestrzenny, dziedzictwo” zorganizowanej przez Polski Komitet do spraw UNESCO we współpracy z Ministerstwem Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

2188

STOWARZYSZENIE ARCHITEKTÓW POLSKICH

ISBN 978-83-920049-8-1

